

JAN KŘIPAČ / 27. 3. 2017

Podezření

Během normalizace natočil Jiří Krejčík ve Filmovém studiu Barrandov pouhé čtyři filmy. Nejméně známým z nich je psychologické kriminální drama *Podezření* z roku 1972.

Krejčík na něm začal pracovat po dokončení povídkového kostýmního filmu *Hry lásky šálivé* (1971), natočeného podle renesančních próz Giovanniho Boccaccia a Markéty Navarské. Tentokrát obrátil pozornost k soudobému detektivnímu románu *Píseň Juditina* z roku 1969. Mělo jít o třetí filmovou adaptaci literární předlohy spisovatele Pavla Hejcmána – po *Smrti za oponou* (r. Antonín Kachlík, 1966) a *Domě ztracených duší* (r. Jiří Hanibal, 1967).

V době nastupující normalizace však nemohl Hejcmán, který vystoupil na protest proti invazi vojsk Varšavské smlouvy z KSČ, publikovat a živil se jako frézař v Lidovém družstvu kovodělném. U námětu nového filmu tak figuroval pod pseudonymem Pavel Dejl a scénář pokryl svým jménem sám Krejčík. Do příprav ovšem záhy zasáhl ústřední dramaturg Barrandova Ludvík Toman, nechvalně proslulý svým antisemitismem.

Hejcmánův román totiž vycházel ze skutečných událostí: Po druhé světové válce přijel do Prahy z Polska izraelský velvyslanec, pověřený úkolem vyhledávat v Evropě nacistické zločince. Během krátkého pobytu nečekaně zmizel a teprve po několika dnech bylo ve Vltavě nalezeno jeho mrtvé tělo. Velvyslancova manželka – Židovka, která přežila koncentrační tábor – se následně rozhodla po svém muži na vlastní pěst pátrat.

Toman podmínil vznik filmu tím, že z něho musí být vyřazeny veškeré zmínky o židovství. Hlavní hrdinkou je tedy pražská rodačka, která byla během války internována v koncentračním táboře v Eindhovenu a nyní se vrací do svého rodiště spolu s manželem pracujícím v diplomatických službách blíže neurčeného frankofonního velvyslanectví. Když jednoho dne diplomat zmizí, začne hrdinka pátrat spolu s policií po jeho stopách, které nakonec vedou k hledanému válečnému zločinci.

Ačkoli příběh zbavený konkrétních reálií pozbyl do značné míry historické věrohodnosti, podařilo se Krejčíkovi vytvořit působivou atmosféru politického napětí během studené války a psychického nátlaku na hlavní hrdinku. V první části vyprávění jsou události prezentovány téměř výhradně z její perspektivy, což přispívá k celkovému pocitu dezorientace v cizím, nepřátelském prostředí. Děj se odehrává netradičně na straně „těch druhých“ – tedy západních diplomatů jednajících v zájmu své země, aniž by je film zbytečně karikoval. Krejčíkovi to umožňuje rozvinout „macguffinový“ motiv hry tajných služeb, který zastírá skutečnou zápletku. Teprve hrdinčino pátrání ve druhé části filmu odhalí, že její manžel nebyl (dvojím) agentem, ale snažil se dopadnout hledaného nacistického zločince a zúčtovat tak s minulostí, která se stále vrací v hrdinčiných úzkostech a děsivých snech.

Tísňivý příběh je vizuálně ztvárněn strohým černobílým obrazem kameramana Jana Kališe, který se tentokrát obešel bez charakteristické expresivity, jakou známe např. z filmů natočených ve spolupráci se Zbyňkem Brynychem. Hudba Zdeňka Lišky je vystavěna na jednoduchém valčíkovém motivu, který se opakuje v různých variacích a obměnách – vyjadřujících nostalgii po hrdinčině idylickém dětství, chladnou ironii ve scénách z politického zákulisí nebo napětí v průběhu detektivního pátrání.

Krejčík do hlavní role původně počítal s Božidarou Turzonovovou, s níž předtím natočil *Hry lásky šálivé* a televizní snímek *Psícci lorda Carltona* (1970). Slovenská herečka se však kvůli těhotenství z natáčení omluvila (nakonec se objevila v epizodní roli diplomatovy milenky) a Krejčík angažoval bývalou televizní hlasatelku Jarmilu Košťovou.

Snímek měl premiéru až na samém sklonku roku 1973, ale v kinech dlouho nezůstal. Po týdnu byl stažen z distribuce a Krejčík byl obviněn z cílené provokace. Důvodem bylo obsazení hlavní role Košťovou, která byla pro svůj politický postoj režimu nepohodlná. Problémy začal mít i sám Krejčík: U Tomana neoblíbený tvůrce nedostával zakázky, těžko prosazoval své vlastní látky a další film – *Božskou Emu* – mohl natočit až v roce 1979.

Během krátkého uvedení v kinech vyšlo na *Podezření* minimum recenzí. Později byl snímek poněkud nespravedlivě zařazen mezi nepovedená normalizační díla. Výjimku v tomto všeobecně přezíravém postoji představuje názor historika a scenáristy

Štěpána Hulíka, který kvality *Podezření* vyzdvihl u příležitosti Krejčíkovy retrospektivy, pořádané Národním filmovým archivem a Febiofestem v roce 2012:

„Příběh Jiřího Krejčíka v období normalizace je příběhem filmaře bojujícího o uskutečnění alespoň něčeho smysluplného a tvůrčího. V otupělé pasivitě těch let patřil k nemnoha tvůrcům, kteří se odmítali smířit se všeobecným společenským úpadkem a „pošlostí“ ideálů. Dlouhé přestávky mezi jeho jednotlivými realizovanými počiny svědčí o tom, jak těžký ten boj byl. Podařilo se mu natočit vynikající – a dnes zcela neprávem zapomenutou! – psychologickou detektivku *Podezření* (1972), k jeho vrcholným dílům se přiřadila *Božská Ema* (1979) a výrobu bezduché normalizační zábavy (o kolik lépe jsme na tom v tomto směru dnes?) zobrazil se satirickým šklebem *Prodavač humoru* (1984).“^[1]

Podezření uvede televizní kanál CS Film v sobotu 1. dubna v 16:00.

Podezření (ČSSR 1972), scénář a režie: Jiří Krejčík, kamera: Jan Kališ, hudba: Zdeněk Liška, střih: Miroslav Hájek, zvuk: Ladislav Hausdorf, hrají: Jarmila Košťová, Ladislav Chudík, Václav Voska, Miroslav Macháček, Radoslav Brzobohatý, Jiří Adamíra, Vladimír Šmeral, Jarmila Orlová, Radovan Lukavský, Slávka Budínová, Božidara Turzonovová a další. FS Barrandov, 105 min.

Poznámky:

^[1] Programová brožura kina Ponrepo, březen 2012, s. 27.